MIRCEA MINICĂ

CÂTEVA CONSIDERAȚII DESPRE FUNCȚIA LINGVISTICĂ A VERBELOR

0. Analizând categoriile verbale din perspectiva relaționalității, folosindu-ne de distincția pe care o propune Platon între *ónoma* şi *rhema*[1], constatăm cu uşurință că ***substantivul*** este categoria verbală prin excelență nerelațională, a cărei funcție primară în vorbire este cea de *ónoma*, el fiind folosit în mod primar pentru *a numi* realitatea sau experiența şi, astfel, corespunde funcției de *onomázein* pe care o identifică şi, de altfel, i-o şi atribuie Platon în *Sofistul*. Celelalte categorii sunt relaționale, corespund funcției de *légein*, ele funcționând ca *rhema* pentru alte categorii de vorbire. Astfel, ***adjectivul*** şi ***verbul*** funcționează ca *rhema* pentru substantiv, determinând (= spunând ceva despre) obiectele desemnate/numite de acesta, în vreme ce ***adverbul*** funcționează ca *rhema* pentru verb şi adjectiv[2].

Problema funcționalității în vorbire a verbelor este însă una mai complicată, din două motive: (1) pe de o parte, pentru că, din perspectiva dihotomiei lui Platon, ele funcționează similar adjectivelor, având – cel puțin în limbile indoeuropene – funcție de *rhema* în relație cu substantivele; prin urmare, distincția dintre *ónoma* şi *rhema* nu ne ajută să distingem verbele de adjective (ambele „spun ceva" despre obiectele numite de substantive), o descriere comparativă a acestor două categorii necesitând analiza funcționalității lor dintr-o altă perspectivă[3]; (2) pe de altă parte,

[1] Reamintim: Platon identifică „două genuri de indicare a ființei pe calea glasului" (Platon 1989, p. 376): *ónoma* şi *rhema*, adică fapte care stau *pentru ceva* şi fapte (care stau) *despre ceva* din realitate.

[2] Nu intră în tematica articolului de față, dar o discuție aparte ar necesita faptele instrumentale relaționale, cele considerate de profesorul D. D. Draşoveanu ca făcând parte din categoria ***relației***. Despre ele am putea afirma că au o relaționalitate de tipul raportului, care se realizează în legătură cu două obiecte – (1) *solzii* (2) *peşti**lor***, (1) *cizme **pe*** (2)*masă* – spre deosebire de relaționalitatea de tipul proprietății, (specifică, în linii mari, adjectivului, verbului şi adverbului), care se realizează în legătură cu un singur obiect – *copac **verde***, *calul **fuge***, *cântă **frumos***.

[3] Problema principală cu care se confruntă descrierea statutului verbului printre celelalte categorii verbale constă în faptul că acestea sunt intuite în mod primar pe baza unor criterii *lexicale*, spunându-se, de exemplu, că substantivul desemnează obiecte, adjectivul numeşte proprietăți, adverbul – modalități sau circumstanțe. Ulterior, descrierea ştiințifică înlocuieşte acest criteriu lexical de la nivelul intuiției primare cu un criteriu mai riguros: al modului în care categoriile verbale organizează conținutul lexical vehiculat (astfel, substantivele nu desemnează, în fapt, obiecte, ci orice tipuri de realități, dar organizându-le *ca* obiecte; adjectivul poate numi şi el orice realități, dar le organizează ca proprietăți ş.a.m.d.; vezi Coşeriu 1972 pentru *semnificat categorial*, Draşoveanu 1997 pentru *mod de organizare a ideii*). Verbele însă nu pot fi descrise nici lexical (conținutul „mişcare, acțiune, proces"

DACOROMANIA, serie nouă, XXIV, 2019, nr. 2, Cluj-Napoca, p. 130–146

BDD-A30819 © 2019 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:59:27 UTC)

pentru că problema funcției în vorbire a verbelor este, în mod tradițional, strâns legată de problema organizării în şi prin limbaj a timpului, temă pe care o vom aborda în articolul de față.

1. Funcția în vorbire a verbelor

1.1. Verb *vs* adjectiv. Mulți lingviști remarcă asemănări între funcționalitatea în vorbire a verbelor şi cea a adjectivelor. Astfel, Charles Bally afirmă că adjectivul ar arăta o „calitate constantă", permanentă, în vreme ce prin verb s-ar indica o proprietate „accidentală", care „se întâmplă" sau nu în legătură cu un obiect:

> „L'*inhérence* est une compénétration intime des deux termes et indique soit qu'une chose (le sujet) appartient au genre désigné par l'*attribut* (« La terre est *une planète* »), soit qu'il possède la qualité désignée par cet attribut, propriété qui peut être ou une qualité constante (« la terre *est ronde* »), ou un accident : état ou action (« la terre *tourne* »)" (Bally 1950, p. 107).

O astfel de „înrudire" între verb şi adjectiv observă şi Iorgu Iordan şi o ilustrează printr-o similaritate a comportamentului lor sintactic în relație cu substantivele:

> „între atribut si predicat există o strânsă înrudire, datorită faptului că amândouă arată o caracteristică a subiectului, amândouă „atribuie" subiectului un semn caracteristic. De aceea raportul dintre atribut şi subiect este tot de inerență, ca şi raportul dintre predicat şi subiect, iar expresia lui sintactică este, iarăşi ca în cazul predicatului, acordul (sau congruența)" (Iordan 1954, p. 613).

Ideea apare şi la D. D. Draşoveanu, care, luând în considerare observațiile celor doi lingviști de mai sus, porneşte de la distincția, uzuală în logică, dintre *noțiune* şi *notă*, şi propune o clasificare a cuvintelor, după sensul lor, în cuvinte cu *sens noțional* – substantivul – şi cuvinte cu *sens (de tip) notă* – adjectivul. Draşoveanu consideră însă că: „adjectivului i se alătură şi verbul finit, ca unul care exprimă

---

care li se atribuie în mod intuitiv nu le este propriu, ci el este specific şi substantivului – *plecare* este substantiv, *mişcare*, *acțiune*, *proces* sunt şi ele tot substantive, infinitivul însuşi, considerat forma de bază a verbului, este numit forma *nominală* a acestuia – sau adjectivului –, participiul verbului este, din punct de vedere categorial, un adjectiv), nici categorial, întrucât verbul nu organizează în vreun fel anume conținutul lexical pe care-l „poartă cu sine", iar principala sa funcție lingvistică – predicația, predicativitatea – este o funcție sintactică, ea nu se realizează nici lexical, nici categorial, ci gramatical, ceea ce înseamnă că verbul îşi realizează plenar funcționalitatea lingvistică atunci când „spune ceva" despre un obiect, atribuindu-şi conținutul lexical acestuia, iar asta îl face similar adjectivului, care şi el atribuie unui obiect (desemnat de un substantiv sau pronume) conținutul său lexical. Categoria verbului apare astfel ca una artificial alăturată celorlalte: în vreme ce substantivul, adjectivul, adverbul sunt categorii verbale după criterii atât – mai mult sau mai puțin – lexicale, cât şi – mai ales – categoriale, verbul apare ca o categorie verbală (doar) după un criteriu gramatical. Pe de altă parte, calitatea de categorie verbală (parte de vorbire) a verbului nu poate fi pusă în discuție, aşadar ceea ce ne-am propus în acestă lucrare a fost o descriere, pe cât posibil, mai riguros ştiințifică a acesteia.

BDD-A30819 © 2019 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:59:27 UTC)

note, însuşiri prezentate în desfăşurare" (1997, p. 22). Apare astfel ideea unei dihotomii de tipul *static*/*dinamic*, între adjective şi verbe: în timp ce adjectivele prezintă însuşirile pe care le atribuie obiectelor într-un mod static, neschimbător (*constant*, după cum spune Bally), verbele le prezintă *dinamic*, în mişcare, „în desfăşurare", ca pe ceva care „se întâmplă" în legătură cu obiectele. Astfel că această afirmaţie a lui Draşoveanu nu este departe de interpretarea pe care o dă Bally: proprietate constantă *vs* accident.

Problema apare şi în lucrări de filosofie a limbajului. Observaţii asupra unor similarităţi de funcţionalitate între verbe şi adjective găsim încă la Aristotel, care, în capitolul 12 al tratatului său *Despre interpretare*, afirmă că „a zice «omul umblă» este totuna cu «omul este umblător»" (Aristotel 1997, p. 184). După cum se ştie, în gramaticile greceşti, adjectivul nu apare ca o categorie gramaticală de sine stătătoare, distinctă de celelalte, dar această primă conceptualizare a unei similarităţi între *acţiune* şi *proprietate* este demnă de remarcat.

De altfel, această similaritate apare, descrisă în manieră fenomenologică, şi la Heidegger, care dedică *Sofistului* lui Platon un curs susţinut la Universitatea din Marburg în semestrul de iarnă al anului universitar 1924–1925[4], în care face o analiză extrem de detaliată a *lógos*-ului platonician. Heidegger pune în relaţie această primă tematizare a vorbirii, pe care o găsim la Platon în *Sofistul*, cu ceea ce el numeşte „caracterul revelator al limbajului". Analiza este foarte complexă, articulată în patru stadii fenomenale şi extrem de precis întemeiată în textul dialogului, dar, în principiu, ea poate fi rezumată metaforic printr-un exemplu pe care filosoful îl propune (p. 405, 415), cu un căruţ care scârţâie pe stradă şi care poate fi auzit, cu fereastra deschisă, din casă. Auzindu-l, noi înţelegem scârţâitul ca aparţinând căruţului, ca fiind ceva *despre* căruţ, şi astfel fiinţa căruţului ne este dată/revelată *ca* scârţâit. Această trecere a *sunetului* pe care-l aud – şi pe care-l interpretez ca *acţiune* – în *proprietate* a obiectului care face acţiunea (şi care, astfel, îmi este dezvăluit ca altceva decât el însuşi), revelarea a *ceva ca ceva* (*etwas als etwas*), aceasta este pentru Heidegger funcţia revelatorie a *lógos*-ului. Heidegger înţelege aici în mod corect o distincţie pe care Platon o face numai implicit: cea dintre *semaínein*, ca funcţie a *limbajului* de a indica (şi de a înţelege) ceva ce tocmai se cunoaşte prin ceva ştiut anterior, şi *deloun*, ca funcţie a *vorbirii* de a structura şi exprima sub forma unui conţinut lingvistic ceva ce tocmai se înţelege şi care nu era cunoscut dinainte. Funcţia delotică a limbajului, în interpretarea lui Heidegger, ţine de faptul că – atunci când spunem ceva – cuvintele pot vorbi prin ele însele *şi* despre altceva decât ele. Un verb nu numai spune, semantic, *ce face* subiectul (structurând un *fapt*), ci, în acelaşi timp, dezvăluie, delotic, ceva despre subiect, un verb spune şi *cum este* subiectul (cum trebuie să fie pentru a putea face ceea ce spune că face), structurându-l astfel ca *obiect (al lumii)*. Verbele se spun şi pe ele însele, semantic,

[4] Curs apărut în 1992 cu titlul *Platon: Sophistes*, ca volumul 19 al ediţiei de *Opere complete* îngrijite de Vittorio Klostermann. L-am consultat în traducerea în limba engleză: *Plato's Sophist*, 1997, Bloomington, Indiana University Press.

BDD-A30819 © 2019 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:59:27 UTC)

dar spun ceva şi despre obiecte, delotic. Ceea ce spune verbul se află dinainte în subiect, iar verbul, spunându-şi semnificatul, semnificând altceva, dezvăluie despre subiect acel ceva care era dinainte acolo, dar nu putea fi văzut. În acest sens, verbele dezvăluie natura obiectelor, şi acesta este sensul în care Heidegger înțelege limbajul ca revelare a ființei: limbajul este astfel croit ca instrument de cunoaştere, ca funcție revelatorie a spiritului omenesc, încât în spatele a tot ceea ce se spune – chiar şi dacă se spune numai *ceea ce se întâmplă* – noi vedem *ceea ce este* (= ființa).

Aşadar, verbul, spunându-se pe sine însuşi despre un obiect, ca acțiune pe care *o face* obiectul (*omul merge*), spune, în acelaşi timp, *şi altceva* despre acel obiect, şi anume *cum este*; îi atribuie o calitate (*omul este mergător*), o proprietate pe care se întemeiază acțiunea semnificată. Adjectivul, pe de altă parte, spunându-se pe sine despre un obiect, nu spune şi altceva, ci se spune numai pe sine, ca proprietate a obiectului. Adjectivul ar fi deci un fel de verb simplificat, care nu spune decât proprietatea, verbul fiind, prin urmare, un adjectiv mai complex care spune (= face în vorbire) şi altceva, pe lângă aceasta.

1.2. Verbul – vehicul în limbaj al temporalității. O primă aproximare a ceea ce verbul face în plus față de adjectiv ar fi să considerăm că el adaugă proprietății ideea de timp, de temporalitate. După cum am văzut, la Bally era vorba de o trăsătură accidentală, nu de ceva constant, ci de ceva care se poate sau nu întâmpla, trăsătură care este prezentă „la un moment dat". La Draşoveanu era vorba de ceva dinamic, care se prezintă ca succesiune. Aristotel o spune şi mai clar: „Un verb este cuvântul care, pe lângă înțelesul lui propriu, adaugă noțiunea de timp" (1997, p. 161). Prin urmare, în ideea de timp trebuie să căutăm funcția specifică a verbelor în vorbire, cea prin care ele se deosebesc de adjective, pe de o parte, şi de celelalte categorii de vorbire, pe de altă parte. Dar ideea de timp – exprimarea temporalității – nu le este exclusivă verbelor, ea poate fi exprimată şi de substantive sau adverbe. Astfel, putem argumenta că ideea de desfăşurare în timp exprimată de un substantiv precum *trecere* este prezentă acolo ca reflex al temporalității verbului *a trece*, devenit prin schimbarea categoriei gramaticale (operație numită de Coşeriu *dezvoltare*) substantiv, dar adverbe ca *acum*, *atunci*, *curând* exprimă o temporalitate ce nu provine de la un verb. Care este, deci, „noțiunea de timp" exprimată de verbe, care le este specifică în raport cu celelalte fapte ale limbajului? Pe ce se întemeiază funcționalitatea lingvistică ce le este proprie numai lor?

2. Timp şi limbaj

Problema raporturilor dintre timp şi limbaj/experiență/ conştiință s-a pus în mod constant în istoria gândirii, începând de la Aristotel (*De memoria*) şi Sfântul Augustin, până la moderni ca Husserl şi Heidegger. Ne vom referi însă aici numai la un studiu, în bună măsură concluziv în ceea ce priveşte tema, al lui Coşeriu, apărut pentru prima dată în 1988 în volumul *Undici conferenze sul tempo* şi

BDD-A30819 © 2019 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:59:27 UTC)

intitulat *Timp şi limbaj* (*Tempo e linguaggio*). Ne-am oprit asupra lui datorită faptului că este suficient de cuprinzător în a trata problema raporturilor complexe dintre timp şi limbaj şi, mai ales, pentru că face acest lucru cu instrumentele specifice lingvisticii. În acest studiu, Coşeriu tratează relaţiile dintre limbaj şi timp, relaţii pe care lingvistul le prezintă ca desfăşurându-se pe patru trasee: 1) limbajul ca obiect al realităţii, supus acţiunii timpului; 2) limbajul ca instrument de reprezentare intuitivă a timpului; 3) limbajul ca modalitate de a structura temporal experienţa şi 4) limbajul ca mijloc de evaziune din timp:

> „Un raport de reciprocitate […] între timp şi limbaj. Tocmai despre acest raport de reciprocitate aş vrea să fac o serie de observaţii. Se cade totuşi să precizăm încă de la început că nu este vorba de un raport unic reciproc, ci de o serie întreagă de raporturi care ar cere, în orice caz, o discuţie sistematică şi detaliată. Astfel de raporturi multiple şi foarte complexe sunt, de fapt, de cel puţin trei tipuri diferite. În primul rând, limbajul, ca fapt real, este cufundat în timp: ca oricare alt fapt al realităţii, se întâmplă (şi se desfăşoară) în timp. În al doilea rând, limbajul semnifică şi reprezintă timpul şi structura sa aşa cum este conceput intuitiv, nu mai puţin de cum structurează întreaga experienţă umană şi toată «lumea» ca obiect care poate fi gândit, lume construită, ba chiar creată de om tocmai cu ajutorul limbajului. În al treilea rând, limbajul numeşte «timpul lucrurilor», adică situează şi ordonează în timp lucrurile şi evenimentele. La aceste raporturi, să zicem aşa «de natură pozitivă», se adaugă un tip negativ: omul se foloseşte de limbaj în general şi de discurs în special – adică forma individuală a limbajului însuşi – chiar pentru a refuza timpul, pentru a căuta să-l domine sau de-a dreptul pentru a ieşi din timp” (Coşeriu 1988/2009, p. 333).

Dintre aceste patru raporturi analizate de Coseriu, două, al doilea şi al treilea, privesc în mod direct tema pe care o discutăm aici, dat fiind că analizează timpul ca obiect structurat *în interiorul limbajului* şi nu ca obiect *exterior* acestuia, cum se întâmplă în cazul celorlalte două raporturi. Coşeriu distinge între două tipuri de timp structurat şi organizat în interiorul limbajului (şi prin limbaj) şi anume:

1) **un timp obiectiv**, „timpul reprezentat”, desemnat ca atare şi care este în mare măsură spaţializat, adică este înţeles intuitiv şi reprezentat ca „spaţiu în care se desfăşoară acţiunile”; aşa cum obiectele ocupă loc în spaţiu, la fel şi acţiunile ocupă „loc” în acest timp obiectiv:

> „Timpul este conceput, de fapt, ca un mod de a fi al spaţiului – ca un fel de spaţiu transparent şi gol în care au loc evenimente – sau ca o dimensiune a spaţiului pe un plan infinit la baza lui” (Coşeriu 1988/2009, p. 342–343).

Acest timp nu este înţeles neapărat ca succesivitate, ca trecere, ci numai ca întindere pe care o ocupă acţiunile. Acesta este domeniul timpului lexicalizat. El poate fi gramaticalizat în unele limbi sub forma categoriei aspectului, dar, în general, este lexicalizat şi organizat prin semnificaţii (lexicale) ca *început*, *sfârşit*, *durează*, *ţine*, *are loc* etc. (şi corespondentele lor categoriale *începe*, *se sfârşeşte*, *durată…*). Se observă că această temporalitate, fiind structurată în limbaj ca *lexicalitate*, nu poate fi specifică verbului, care se prezintă – în vorbire – ca o *categorie* verbală şi, ca

BDD-A30819 © 2019 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:59:27 UTC)

atare, specificul ei trebuie căutat – în termenii lui Coseriu – la nivelul semnificatului (său) categorial şi nu la cel al semnificatului lexical;

2) timpul înțeles ca **poziție în timp**, ca moment („punct") în care sunt „situate" faptele desemnate de/prin limbaj. Aici timpul este structurat ca succesiune, ca trecere continuă şi este gramaticalizat sub forma categoriei morfologice a timpului verbal: *prezent*, *trecut* şi *viitor*. Faptul că acest timp gramaticalizat este intuit şi reprezentat ca diferit de timpul ca „spațiu în care se desfăşoară evenimentele" se vede şi din faptul că în unele limbi, cum sunt germana şi engleza, el este desemnat prin semnificații – lexicale! – diferite: germ. *Zeit* sau eng. *time*, pentru timpul obiectiv şi germ. *Tempus* sau eng. *tense* pentru timpurile gramaticale.

Deşi nu o spune cu toată claritatea, Coşeriu pare a situa specificitatea verbelor ca fapte lingvistice tocmai în această funcție a lor de a „situa în timp «faptele» despre care se vorbeşte". Argumentația nu este foarte concludentă, întrucât nu specificul verbelor este ceea ce îl interesează pe Coşeriu în acest studiu, dar din felul în care prezintă lucrurile putem presupune că lingvistul ia în considerare o posibilă legătură între predicativitate, ca funcție universală a verbelor, şi această funcție a lor de situare în timp a faptelor desemnate. Rezumând argumentația lui Coşeriu, aceasta se desfăşoară pe două trasee: mai întâi lingvistul afirmă că funcția de „zicere" (*légein* de la Platon), specifică verbului, „implică întotdeauna o încadrare temporală (chiar dacă, eventual, vagă sau chiar negativă)" şi, prin urmare, „verbul conjugat este şi acela care, de obicei, situează în timp «faptele» despre care se vorbeşte". Apoi, după un excurs prin mai multe tipuri de limbi, în care arată că, şi în situații în care încadrarea temporală pare a aparține altor fapte de limbă, ea este totuşi caracteristica primară a verbului sau a unor fapte cu funcționalitate verbală, lingvistul conchide: „Oricum, verbul nu lipseşte din niciuna dintre limbile cunoscute şi este peste tot «predicativ» prin excelență" (Coşeriu 1988/2009, p. 345). Nu se spune însă clar dacă predicativitatea se datorează „încadrării temporale" sau aceasta din urmă este o consecință a predicativității. În ceea ce ne priveşte, am respins de la bun început predicativitatea ca principiu al funcționalității verbelor în vorbire, din cauza faptului că predicativitatea a fost înțeleasă şi teoretizată până acum aproape exclusiv ca fenomen *sintactic*, iar pe noi ne interesează, în această lucrare, specificitatea verbului ca fapt de *conținut*: ce anume face ca structuri de tipul *omul gândeşte* sau *omul este gânditor* să fie diferite, la nivelul *conținutului* lingvistic, de structuri ca: *omul gânditor*, *omul care gândeşte*, *omul gândind* etc. Am putea spune că ceea ce căutăm este funcția din planul conținutului căreia îi corespunde, ca funcție sintactică, în planul structurii gramaticale, predicația (funcția predicativă). După cum se ştie – şi lingvistica funcționalistă coşeriană o demonstrează cu claritate – limbajul este mai întâi conținut şi abia apoi expresie[5]. Expresia există pentru conținut, nu conținutul pentru expresie. Prin urmare, faptele limbii sunt înainte de toate structurări de conținut şi abia apoi structurări ale

[5] „Limbajul este, fără îndoială, expresie, dar nu expresie ca simplă reacție, manifestare imediată şi necesară «în mod natural», ci expresie a unui semnificat «obiectiv»" (Coseriu 1966/1977, p. 37).

BDD-A30819 © 2019 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:59:27 UTC)

expresiei (structurări gramaticale): adjectivul se subordonează substantivului pentru că, în planul conținutului, proprietățile (numite prin adjective) aparțin obiectelor (desemnate de substantive). Astfel că predicativitatea, ca funcție gramaticală a verbelor, trebuie să corespundă unei funcții a lor din planul conținutului lingvistic şi această funcție ne-am propus să o identificăm[6].

În opinia noastră, faptul că verbele realizează situarea în timp a faptelor desemnate nu poate fi considerat principiu pentru funcționalitatea lor în vorbire, din două motive:

1) încadrarea temporală (= situarea în timp) se poate face şi prin adverbe de tipul *ieri*, *azi*, *mâine*, *acum*, *cândva*, *demult*, aceste adverbe nefiind determinanți exclusivi ai verbului, ele putând determina şi un substantiv provenit dintr-un verb: *plecarea băiatului ieri în excursie*;

2) al doilea motiv îl constituie faptul, de principiu, că nu putem face gramatical (= instrumental) distincții pe care nu le facem (mai întâi) lexical. Sensul însuşi al „instrumentalității" este acela de a face (ca) o distincție pe care noi o operăm în mod lexical în anumite situații (să fie) aplicabilă altor situații similare. Am făcut lexical distincția dintre „unul (singur)" şi „(mai) mulți", o instrumentalizez ca distincție între desinența de singular şi cea de plural, pentru a o putea aplica la alte lucruri (la câini, la cai etc.). La fel, nu pot să fac distincția dintre „am fost", „sunt" şi „voi fi", fără să am deja distincția dintre „trecut", „prezent" şi „viitor" (sau – indiferent în ce formă ar fi ea organizată lexical – „ieri", „azi", „mâine" etc.). Or, dacă această temporalitate este (aşa cum am văzut la punctul 1.) organizată ca fapt, în primul rând, lexical (adverbe precum *ieri*, *azi*, *mâine*, *acum* etc.), ea nu poate fi exclusivă predicativității, care este o funcție ulterioară semanticității lexicale.

2.1. Verb predicat *vs* infinitiv. În fapt, credem că avem de-a face, în cazul distincției dintre verbe şi adjective, cu un alt tip de intuiție a temporalității. Aristotel, deşi defineşte verbul ca „nume cu timp", nu mai ia în considerare această trăsătură a verbului atunci când distinge între verbul predicat (verbul spus în legătură cu un lucru) şi verbul infinitiv („verbul în sine şi prin sine însuşi"):

[6] O altă tentație a fost aceea de a defini verbul ca pe o categorie verbală aparținând exclusiv vorbirii, singura prin care se pot structura conținuturi complete – acte lingvistice complete – la nivelul vorbirii ca funcționalitate particulară a limbajului, spre deosebire de celelalte categorii, prin care nu se structurează conținuturi la nivelul vorbirii – sau cu ele se structurează conținuturi de vorbire incomplete, care mai au nevoie de un verb pentru a deveni conținuturi de vorbire propriu-zise – şi care, astfel, ar fi rămas să fie categorii ale limbajului în general (care nu este încă vorbire) (Astfel, de exemplu, *Omul moare* este un conținut (complet) de vorbire, deoarece se constituie ca un conținut de sine stătător la nivelul acestei funcționalități specifice a limbajului, aşa cum a fost ea descrisă de Platon. Acest conținut constituie, aşadar, un *enunț* sau un *act lingvistic* complet structurat. *omul care moare...* sau *omul murind...*, pe de altă parte, deşi sunt conținuturi ale limbajului ca activitate generală, nu sunt conținuturi de vorbire, întrucât mai au nevoie de un verb predicativ care să le transforme în conținuturi structurate la nivelul activității lingvistice particulare care este vorbirea.). A defini verbul în acest fel ni s-ar fi părut întru totul justificat, dar aceasta ar fi însemnat să-l distingem în mod nediferențiat de toate celelalte categorii la un loc. Asemănările verbului cu adjectivul ne obligau însă să-l distingem mai întâi de adjectiv şi apoi de celelalte categorii verbale.

BDD-A30819 © 2019 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:59:27 UTC)

„Verbele, în sine şi prin sine înseşi, sunt nume şi au înțelesul acestora, pentru că, folosindu-le, ele opresc gândirea ascultătorului şi-i fixează atenția; dar aşa, singure, ele nu arată dacă lucrul există sau nu există” (Aristotel 1997, p. 162).

Vom reda aici şi comentariul traducătorului Mircea Florian la pasajul de mai sus (aflat, în ediția citată a *Organonului*, la subsolul aceleiaşi pagini):

„Verbele, dacă sunt exprimate «în sine şi prin sine înseşi», adică printr-un infinitiv, sunt tot nume. Este interesantă motivarea clasificării verbului ca atare, privit în el însuşi, printre nume sau infinitive. Nu este lipsa timpului, care este momentul esențial al verbului, întrucât în limba greacă infinitivul are forme diferite după timp, ci un alt temei: verbul «în sine însuşi» (ca infinitiv) nu arată dacă un lucru există sau nu există, ci ține pe loc gândirea, o fixează” (Aristotel 1997, p. 162, notă de subsol).

Prin urmare, Aristotel exclude o legătură între timpul verbului şi predicativitatea acestuia: infinitivul are timp şi nu este predicat (nu se spune despre un lucru), deci nu aici trebuie căutată funcția specifică a verbului. Este vorba însă în distincția pe care o propune Aristotel, tot de intuiția unei temporalități, pentru că infinitivul (şi numele) „opresc gândirea”, „fixează atenția”, prezintă în mod static ceva, în vreme ce verbul „arată dacă lucrul există sau nu există”. Această „spunere a existenței sau a non-existenței” a fost interpretată în tradiția lingvistică întemeiată pe gândirea aristotelică despre limbaj ca determinare referențială a vorbirii (a lui *lógos apophantikos*), în raport cu nedeterminarea absolută a limbajului în general (a lui *lógos semantikos*). În opinia noastră, nu este vorba aici numai de referențialitatea vorbirii enunțiative (apofantice) în raport cu limbajul, ci şi de altceva[7].

2.2. *Înțelegere* vs *înțeles*. *Deloun* vs. *semaínein*. În spunerea cu verb, conținutul lingvistic se structurează ca procesualitate, drept ceva dinamic, care este dat în chiar actul enunțării, ca *înțelegere* a ceva, şi nu ca un conținut lingvistic existând dinainte şi asupra căruia gândirea s-a oprit, s-a fixat deja; nu, deci, ca *înțeles*. Tocmai de aceea, rostirea cu verb poate spune existența sau non-existența, adevărul sau falsul, întrucât conținutul ei nu este structurat ca ceva static, fixat, dat dinainte, ci ca procesualitate, ca ceva care se face/se înțelege. Aceasta este, în opinia noastră, diferența esențială dintre un conținut construit cu verb şi unul construit fără verb. Este, de fapt, tocmai distincția pe care o face Platon, în *Sofistul*, între *semaínein* şi *deloun*. *Semaínein* (ne) dă un conținut gata structurat, ceva ştiut dinainte, deja *înțeles*, ceva asupra căruia gândirea s-a fixat deja, în vreme ce *deloun* (ne) dă un conținut care de abia acum se structurează, în acea *koinonia* dintre *ónoma* şi *rhema*, ca gândire care este acum prezentă, ca ceva care se înțelege în acest moment, o înțelegere nouă care tocmai are loc, se structurează în chiar acest act lingvistic.

Semaínein ține de domeniul *înțelesului*, *deloun* de cel al *înțelegerii*.

[7] De altfel, Aristotel pare a renunța el însuşi la această determinare referențială a vorbirii atunci când constată că o rugăminte este şi ea o vorbire – o rostire cu verb –, însă rugămintea nu spune dacă lucrul despre care vorbeşte există sau nu există.

BDD-A30819 © 2019 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:59:27 UTC)

Ceea ce Platon numeşte prin *deloun*[8] este o funcţie a limbajului care ţine de înţelegerea primă a lucrurilor. În momentul în care *ceva se arată (se dezvăluie)*, acest „ceva" este înţeles şi exprimat cu ajutorul limbajului. Acesta este şi motivul pentru care Heidegger, în prelegerea sa despre *Sofistul* lui Platon, traduce *deloun* prin *aufdecken* („a revela", în germană) şi întemeiază pornind de la acest concept ceea ce pentru filosofia sa avea să fie – şi mai departe, în *Fiinţă şi timp* – „caracterul revelator(iu) al *lógosului*", al limbajului[9]. *A şti* vs *a înţelege* – aceasta ar fi o primă conceptualizare lexicală a distincţiei dintre *semaínein* şi *deloun.* Aceasta este, de altfel, şi distincţia fundamentală dintre ele: *semaínein* ţine de *ştiut*, de *înţeles. Deloun*, pe de altă parte, ţine de *înţelegere.*

Coşeriu defineşte semanticitatea limbajului prin formula: „a recunoaşte în ceea ce (tocmai) se cunoaşte, ceva ce este (dinainte) ştiut":

> „Să luăm ca exemplu cuvântul *anthropos*, prin care desemnăm oameni individuali, recunoscându-i ca oameni, recunoscând în fiecare dintre ei faptul de a fi om. Cuvântul *om* înseamnă „«faptul de a fi om», pe care-l recunoaştem în fiecare om în particular, când întâlnim un om sau când vorbim despre el" (Coşeriu 1994, p. 17).

Semaínein presupune, aşadar, ca ceva să fie dinainte ştiut. Dar ceva este ştiut tocmai – şi numai – pentru că a fost înţeles într-un moment (cu necesitate) anterior. Pentru Platon – şi Heidegger – *deloun* este „a înţelege (= a cunoaşte) ceva ce nu este dinainte ştiut". Vorbirea este o succesiune de înţelegeri care se întemeiază pe/ pornesc de la înţelesuri anterioare (structurate anterior) şi care, la rândul lor, se pot transforma în înţelesuri care să sprijine înţelegeri viitoare.

Observaţie. Ca paranteză fie spus, felul în care Coşeriu rămâne, credem, tributar lui *semaínein* – şi nu ajunge la *deloun* – ca funcţie a limbajului, în înţelegerea funcţiilor diferite pe care le au *în vorbire* verbele, pe de o parte, şi substantivele, pe de altă parte, adică faptul că el vede *onomázein* şi *légein* ca pe ceva subsumat lui *semaínein*, şi nu ca pe funcţii diferite de aceasta, care se manifestă diferit în funcţionalităţi diferite ale limbajului, se vede din caracterizarea pe care o face conţinuturilor de *légein*:

> „Astfel, cuvinte ca *timp*, *trecut*, *prezent*, *viitor* şi chiar *a zice*, *a vorbi* etc. «numesc», deci reprezintă propriul lor «denotatum», în timp ce forme ca *vorbeşte*, *vorbea*, *va vorbi*, dincolo de numirea generică a acţiunii de «a vorbi», **spun ceva despre aceasta**: o atribuie cuiva ca [pe] o acţiune concretă şi spun că aceasta se întâmplă, se întâmpla sau se va întâmpla [Coşeriu 1988/2009, p. 344–345 – subl. n.].

---

[8] „Căci *se arată atunci ceva* cu privire la cele ce sunt, fie prezente, fie trecute, fie viitoare, şi nu se denumeşte doar, ci se şi determină ceva, înlănţuindu-se verbele cu numele. De aceea şi spuneam că a vorbi nu înseamnă doar a denumi, drept pentru care am şi dat înlănţuirii acesteia numele de vorbire" [Platon 1989, p. 377 – subl. n.].

[9] Heidegger – am văzut – construieşte chiar adjectivul *delotic* şi-l foloseşte pentru a exprima – pornind tocmai de la *deloun* – funcţia revelatoare/revelatorie a limbajului.

BDD-A30819 © 2019 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:59:27 UTC)

Cu alte cuvinte, dacă luăm în considerare interpretarea lui Coşeriu, forme ca *vorbeşte*, *vorbea*, *va vorbi* nu spun ceva despre ființele care fac acțiunea de *a vorbi* şi care, ca urmare a ceea ce spun formele citate, *vorbesc*, *vorbeau* sau *vor vorbi*, ci spun ceva despre acțiunea pe care (tot) ele o desemnează. Să înțelegi lucrurile în acest fel înseamnă să nu consideri, pe urmele lui Platon, că *onomázein* şi *légein* sunt funcții independente (şi diferite) de *semaínein*, funcții care se manifestă în vorbire, ca funcționalitate de sine stătătoare a limbajului, ci să le vezi ca pe două manifestări, în vorbire, ale aceleiaşi funcții din limbaj (*semaínein*). În realitate, verbul spune ceva nu despre acțiunea „pe care o desemnează", o numeşte, ci despre «obiectul» căruia îi atribuie această acțiune. După interpretarea pe care Coşeriu o dă aici faptelor discutate, distincția dintre *onomázein* şi *légein*, funcțiile deosebite de Platon, ar fi nu ceva ce distinge în vorbire funcția substantivelor de cea a verbelor, ci ceva ce distinge funcția semantică a verbelor în limbaj, de funcția lor designațională în vorbire: în limbaj verbele *semnifică*, în vorbire ele atât *numesc*, cât şi *spun*. Nu aceasta este însă distincția dintre *onomázein* şi *légein* pe care o face Platon. El este foarte clar în această privință: întrebat de interlocutorul său despre „vorbirea" „Theaitetos şade", Theaitetos răspunde imediat: această vorbire este „despre mine şi cu privire la starea mea" (Platon 1989, p. 377). El nu spune „vorbirea este despre *a şedea* şi îmi atribuie această acțiune mie", deci, ceea ce spune Platon este că verbele spun (*légein*) ceva despre obiectele numite de substantive, nu despre acțiunile pe care tot ele le semnifică (desemnează). Aceasta este distincția pe care o face Platon: *ónoma* numeşte ceva, *rhema* spune ceva despre ceva-ul numit de *ónoma*. *Rhema* spune ceva despre obiectul numit de *ónoma*. Aristotel este şi el foarte clar în această privință: în capitolul 3 din *Despre interpretare*, în care vorbeşte despre verb şi timpurile lui, el spune: „Un verb este totdeauna un semn a ceva spus despre altceva" (1997, p. 161).

O atât de evidentă diferență între textul dialogului platonician şi interpretarea pe care i-o dă Coşeriu ne-a făcut să presupunem că, poate, ea se datorează unei erori de traducere şi ne-am dus la textul original, în limba italiană, al studiului coşerian, dar acolo se spune exact acelaşi lucru. Reproducem pasajul discutat:

> „Cosi, parole come, *tempo*, *passato*, *presente*, *futuro* e anche *dire*, *parlare* ecc. «nominano», e quindi rappresentano il loro «denotatum», mentre forme come *parla*, *parlava*, *parlerà*, oltre a nominare genericamente l'azione di «parlare», ne dicono qualcosa: l'attribuiscono a qualcuno come azione concreta e dicono che avviene, avveniva o avverà" (Coşeriu 1988, p. 217).

Acea particulă pronominală, *ne*, din italiană, se referă la ceva ce s-a spus anterior, adică la acțiunea numită: „dincolo de a numi acțiunea, spun ceva despre ea". Aşadar, traducerea este corectă, iar felul în care interpretează Coşeriu funcțiile deosebite de Platon este, credem noi, eronat. În realitate, nu verbul *semnifică* în limbaj şi tot el *numeşte* şi *spune* în vorbire, ci cuvintele (care nu sunt nici verbe, nici substantive, ci ceva nediferențiat încă) semnifică în limbaj, în timp ce 1) sub-

BDD-A30819 © 2019 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:59:27 UTC)

stantivele *numesc* şi 2) verbele *spun* în vorbire. Distincţia dintre verbe (*rhemata*) şi substantive (*onomata*) nu apare în limbaj, ci abia în vorbire; în limbaj ambele sunt fapte de *semaínein*, fac *semaínein*, nu (de) *onomázein* + *légein*, distincţia între *semaínein*, pe de o parte, şi *onomázein* + *légein*, pe de altă parte, apare numai în vorbire, abia acolo ceea ce semnifică ceva (= *semaínein*) se distinge (se desparte) în ceea ce numeşte ceva (= *onomázein*) şi ceea ce spune ceva (= *légein*). De aceea, *ceea ce face limbajul* (sau *ceea ce se face în limbaj*) este diferit de *ceea ce face vorbirea* (*ceea ce se face în vorbire*), unul face *semaínein*, cealaltă face *deloun*, ca *onomázein* + *légein*, două moduri fundamental diferite de a avea ceva drept conţinut lingvistic. Ambele – şi *semaínein* şi *deloun* – structurează/prezintă ca structurat un (anumit) conţinut lingvistic, dar fac acest lucru într-o manieră fundamental diferită, ca două modalităţi de a face posibil un conţinut lingvistic, una (*deloun*) ca structurare prezentă, dată în simultaneitatea prezentării ei ca atare, cealaltă (*semaínein*) ca ceva dat dinainte, prezentat ca structurat anterior. Ceea ce are structurarea de conţinut ca prezenţă – ca ceva *care se întâmplă* – este vorbirea. Limbajul are prezentă – prezintă – structurarea de conţinut ca (pe ceva din) trecut, *ca pe ceva care s-a întâmplat*. De aceea, şi în acest sens, deloticitatea limbajului este ceva ce precedă semanticitatea lui: structurarea unui conţinut ca ceva care se întâmplă, ca fapt de cogniţie primă a ceva ce tocmai este înţeles, o înţelegere (a ceva) care tocmai se realizează, este, trebuie să fie, anterioară unei înţelegeri deja date, unei structurări deja făcute, unei relaţii deja stabilite între ceva ce este şi ceva ce a fost înţeles (şi organizat ca atare). *Semaínein* este funcţia semiotică ce ţine de structurarea a ceva ce a fost înţeles (şi este semnificat ca atare). *Deloun* este funcţia semiotică ce ţine de structurarea a ceva ce tocmai se înţelege (sau se exprimă ca şi cum tocmai s-ar înţelege).

De altfel, aceeaşi confuzie ni se pare că o face Coşeriu şi în *Principii de sintaxă funcţională* (Coşeriu 1994–1995, p. 30), când spune că o propoziţie *numeşte* o „stare de lucruri”. Lucrurile ar sta aşa numai dacă am înţelege limbajul ca activitate strict referenţială, ca *semaínein*; în limbajul ca activitate cognitivă (ca *deloun*) o propoziţie nu numeşte, ci exprimă *înţelegerea* a ceva, faptul că ceva este înţeles. Abia apoi, după ce înţelegerea a avut loc, putem numi (= desemna) acest înţeles. Dar nu-l vom numi folosind procedeul pe care îl folosim în limbaj pentru a înţelege (*onomázein* + ***légein***), ci procedeul dezvoltat în limbaj pentru *a numi* (*onomázein*, ca reflex designaţional al lui *semaínein*). Este vorba de procedee lingvistice diferite. Ca să înţeleg că Ion pleacă (sau ca să exprim această *înţelegere*), construiesc conţinutul „Ion pleacă”; ca să numesc aceasta (ca să exprim acest *înţeles*) voi construi conţinutul „plecarea lui Ion”. De altfel, lucrurile devin foarte transparente dacă ne uităm la felul în care au fost ele organizate (în limbă) de intuiţia lingvistică a vorbitorilor, adică la cum se spun ele în exerciţiul efectiv al limbajului: pot spune *înţeleg că Ion pleacă*, dar nu pot spune **numesc că Ion pleacă*, ci numai *numesc* ***faptul*** *că Ion pleacă*. Cu alte cuvinte, conţinutul unei propoziţii poate fi – ca atare –

BDD-A30819 © 2019 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:59:27 UTC)

obiectul unei înțelegeri, dar nu poate fi, în formă propozițională, obiect al unei numiri, ci trebuie să ia forma unui substantiv: ***faptul*** *că Ion pleacă*, ***plecarea*** *lui Ion* etc. Substantivul este categoria cu care se numeşte. Verbul (predicativ) este categoria cu care se înțelege. Să spui că o propoziție numeşte o stare de lucruri înseamnă să nu faci distincția corectă între conținutul „Ion pleacă" şi conținutul „plecarea lui Ion". Propoziția construieşte un conținut aplicabil unei „stări de lucruri", substantivul numeşte, pur şi simplu, „starea de lucruri" respectivă.

Coşeriu include, aşadar, în aceeaşi funcție a limbajului (*semanticitatea*), două funcții care sunt pentru Platon diferite: (1) *recunoaşterea* umanității în obiectele individuale numite „oameni" şi (2) *înțelegerea ei* – cu necesitate anterioară – *ca ceva ce poate fi recunoscut* în acestea. Este vorba de două funcții diferite ale limbajului: una este *semaínein*, cealaltă – *deloun*. Limbajul are două funcții primare: *semaínein* şi *deloun*. Prima implică un singur conținut lingvistic, a doua implică două conținuturi şi este dată ca sinteză a lor. Prima priveşte reactualizarea (recunoaşterea) a ceva ce s-a înțeles înainte, a doua priveşte înțelegerea a ceva nou. Prima ține de domeniul *înțelesului*, a doua, de domeniul *înțelegerii*. *Deloun* construieşte o *înțelegere*, *semaínein* evocă un *înțeles*.

2.3. Un alt tip de temporalitate. Dar care este, totuşi, temporalitatea în care se face distincția pe care-o analizăm aici între verb şi adjectiv? Pentru a înțelege acest lucru, va trebui să ne întoarcem la studiul lui E. Coşeriu, pentru a analiza împreună cu el problema raportului dintre „timpul „interior" sau al „conştiinței" şi „timpul „exterior" sau al „lucrurilor", adică al experienței realului" (Coşeriu 1988/2009, p. 338). Este vorba despre raportul dintre succesivitatea experienței exterioare – faptul că noi percepem lucrurile exterioare ca petrecându-se în timp: ele sunt *trecute*, *prezente* şi *viitoare* – şi simultaneitatea conştiinței, a experienței interioare, unde lucrurile ne sunt date în *prezentul* gândirii (nu putem gândi în trecut; experiența interioară este ceva ce se petrece tot timpul *acum*, ea nu are succesivitate).

Experiența interioară a trecutului, prezentului şi viitorului din exterior se dă, aşadar, în prezentul conştiinței. Dar, dacă şi trecutul, şi prezentul, şi viitorul se dau acum, în simultaneitatea gândirii, atunci cum le putem înțelege – şi conceptualiza – ca diferite? Coşeriu găseşte răspunsul la Aristotel: pentru că ele corespund unor activități ale conştiinței care sunt distincte. Şi reproduce un citat din *De memoria*: „întrucât nu se poate avea memoria viitorului, care este obiect de conjunctură şi de aşteptare, […] nici a prezentului, căruia îi corespunde simțirea, […] memoria, în schimb, aparține trecutului" (449 b, 9–15, în Coşeriu 1988/2009, p. 340). Mai clar o spune Sfântul Augustin, pe care Coşeriu îl citează din *Confessiones*, XI, 20 [26]:

> „Şi nu este corect să se spună: există trei timpuri, trecut, prezent şi viitor, ci corect se poate spune: există trei timpuri: prezentul lucrurilor trecute, prezentul lucrurilor prezente, prezentul lucrurilor viitoare. Căci acestea trei există în spirit şi nu le văd în altă parte: prezentul lucrurilor trecute este memoria, prezentul lucrurilor prezente este contemplarea directă, prezentul lucrurilor viitoare este starea de aşteptare" (Coşeriu 1988/2009, p. 339).

BDD-A30819 © 2019 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:59:27 UTC)

Aceeaşi idee o ilustrează Coşeriu şi printr-un citat din *Critica concretului*, lucrare a filosofului italian Pantaleo Carabellese:

> „Concretul este *fost*-ul, cunoscut; *este*-le, simțit; *va fi*-ul, vrut; pentru că ființa şi conştiința sunt împreună, chiar în activitățile lor diferite […] Ca ființe cunoscătoare am fost […]; ca ființe sensibile, suntem; ca ființe cu voință, vom fi […] Am fost, suntem şi vom fi în durata indivizibilă a ființei (*suntem*-ul nu este după *am fost*, nici *vom fi*-ul după *suntem*)" (*Critica concretului*, Florența, 1948, p. 26, 31, în Coşeriu 1988/2009, p. 340).

Coşeriu face, de asemenea, o analiză detaliată a acestui scurt pasaj din Carabellese în studiul său mai amplu *Sincronie, diacronie şi istorie*, atunci când, discutând apariția viitorului în limbile romanice, dă o măsură a felului în care opoziția dintre timpul interior şi cel exterior poate avea o importanță decisivă în dezvoltarea istorică concretă a limbilor. Lingvistul vorbeşte acolo despre „co-prezența existențială" (în conştiință) a momentelor timpului, făcând distincție între „timpul „trăit" interior, „co-prezent" în cele trei dimensiuni ale sale, şi timpul gândit ca o succesiune exterioară, „spațiat" sau „dispersat" în mai multe momente nesimultane". Analiza porneşte de la pasajul reprodus mai sus din Carabellese:

> „Carabellese subliniază că, în realitatea concretă, viitorul nu se găseşte „după" prezent şi nici trecutul nu se găseşte „înaintea" prezentului; este vorba de momente „co-prezente", care corespund unor activități distincte ale conştiinței: trecutul corespunde „cunoaşterii", prezentul corespunde „simțirii", iar viitorul corespunde „voinței" (în sensul de *velle*; şi s-ar putea adăuga că el este, de asemenea, momentul lui *posse* şi al lui *debere*)" (Coşeriu 1997, p. 138).

Trecutul, prezentul şi viitorul aparțin, deci, unor activități distincte ale conştiinței. Prezentul experienței interioare este „desfăcut" prin aceste activități în trecutul, prezentul şi viitorul experienței exterioare. Simultaneitatea conştiinței este „desfăşurată" ca succesivitate a experienței.

La fel – putem spune –, şi limbajul, ca experiență exterioară (limbajul ca intersubiectivitate, limbajul pe care îl aud), este dat în simultaneitatea înțelegerii unui conținut; aşadar, el trebuie să dispună de procedee prin care să se poată distinge între ceea ce este dat în prezentul actului lingvistic şi ceea ce este dat în/ceea ce vine din trecutul acestuia (şi, firește, dacă astfel de procedee există pentru limbajul ca activitate exterioară ele trebuie să existe şi pentru limbajul ca structurare şi organizare primară a realității şi experienței, limbajul ca realitate interioară).

Aşa cum timpul exterior trebuie desfăşurat în simultaneitatea conştiinței ca trecut, prezent şi viitor, la fel şi conținutul lingvistic trebuie desfăşurat în simultaneitatea înțelegerii în lucruri care se înțeleg acum şi lucruri care sunt deja înțelese şi la care doar se face referire. Limbajul şi-a dezvoltat procedee pentru a face acest lucru: dacă spun, de exemplu, *calul verde fuge*, atunci voi înțelege că faptul că el este verde e anterior, în conştiința mea, alergării sale. Dar dacă spun, pe de altă parte, *calul care fuge (calul fugind) este verde*, atunci eu aflu/înțeleg culoarea lui după ce el a început să alerge, deşi e foarte probabil că el era verde cu mult înainte

BDD-A30819 © 2019 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:59:27 UTC)

de acest moment. Pentru conştiinţa care structurează lumea cu ajutorul limbajului, asemenea distincţii sunt importante, tot astfel cum este important să distingă, în simultaneitatea gândirii, între trecut, prezent şi viitor. Şi tocmai pentru a face această structurare internă a temporalităţii conţinutului lingvistic înţeles/structurat, limbajul a dezvoltat categoria verbului, pentru că, aşa cum am văzut, celelalte tipuri de temporalitate se pot foarte bine exprima cu substantive, adjective, adverbe. Poţi foarte bine să structurezi ce se întâmplă în exterior, în lume, numai cu semnificaţii lexicale (*alergarea ieri a calului verde*); ce se întâmplă *în interior*, în înţelegere, în conştiinţă, nu se poate structura fără verbe.

Aşadar, ceea ce se exprimă cu verb este tocmai acest prezent al conştiinţei care cunoaşte, spre deosebire de ceea ce se exprimă cu adjectiv, care este exprimarea a ceva cunoscut dinainte. Prin verb şi adjectiv se distinge ceea ce se *structurează* acum, în simultaneitatea momentului vorbirii, de ceea ce se *reproduce* acum, ca ceva structurat anterior (sau ca ceva care nu se structurează acum).

Semaínein este funcţia limbajului prin care recunoaştem acum ceva structurat anterior, *deloun* este funcţia limbajului cu care recunoaştem (acum) ceva ce se structurează acum. Iar această anterioritate/simultaneitate faţă de „momentul vorbirii" a structurării unui conţinut este dată în opoziţia dintre funcţia adjectivului şi cea a verbului. Când spun, de exemplu, *cal verde*, se poate să structurez acest conţinut pentru prima dată, dar nu-l structurez *ca şi cum ar fi prima dată*. Tot astfel, pot gândi un lucru care nu mi s-a întâmplat niciodată ca şi cum mi s-ar fi întâmplat în trecut (nu există o diferenţă de natură ontologică între experienţele reale şi cele imaginate, între cele trecute, prezente şi viitoare). Şi, mai departe, când spun *Calul este un animal*, chiar dacă ştiu acest lucru dintotdeauna şi l-am structurat (lingvistic) de nenumărate ori înainte, îl spun acum ca şi cum l-aş spune pentru prima dată.

La fel, când îi spun cuiva: „Dumneata spui lucruri ştiute!", nu-i spun aceasta pentru că spune lucruri ştiute, ci pentru că le spune ca şi cum le-ar spune pentru prima dată. Dacă spui lucruri ştiute folosind adjective, nimeni nu-ţi va imputa aceasta vreodată, aşa funcţionează vorbirea. (Este în esenţa lui *semaínein* să spună lucruri ştiute.) Dacă spui însă lucruri ştiute folosind verbe (dacă le spui ca *deloun*), rişti să fii apostrofat, mai devreme sau mai târziu, că nu eşti original. (Esenţa lui *deloun* este să spună ceva nou, chiar şi dacă această noutate este numai în raport cu elementele de la care porneşte.)

Limbajul are procedee pentru a distinge între ceea ce se spune şi ceea ce se spune pentru prima dată, iar de aceste procedee credem că ţine distincţia pe care am analizat-o aici, cea dintre verb şi adjectiv. Aşa cum memoria şi simţirea sunt activităţi distincte ale conştiinţei, tot astfel *semaínein* şi *deloun* sunt funcţii diferite ale limbajului şi nu este greu de observat că *deloun* este funcţia de conţinut căreia îi corespunde în planul gramatical al limbii predicativitatea verbelor.

2.4. Timp în limbaj. Astfel, atunci când vorbim despre desemnarea timpului prin limbaj, trebuie să avem în vedere trei tipuri de temporalitate, trei tipuri de timp structurat în conţinuturile pe care le construim cu limbajul:

BDD-A30819 © 2019 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:59:27 UTC)

a. Un timp al structurării; timp structural, care ține de raporturile interne ce se stabilesc între conținuturile care se construiesc cu limbajul şi distinge între conținuturile construite fără verb („cartea verde") şi cele construite cu verb („cartea *este* verde");

b. Un timp al evenimentelor; timp reprezentat, timpul ca durată, ca „spațiu în care se desfăşoară acțiunile";

c. Un timp „pozițional"; al desemnării, al „situării" în timp; timp desemnat – exprimat prin timpurile gramaticale şi deicticele adverbiale temporale: *acum*, *atunci*, *cândva* etc.

Astfel, **timpul I**, **timpul structurării conținutului lingvistic** este, aşa cum am încercat să demonstrăm cu tot ceea ce s-a spus până acum, timpul în care – şi relativ la care – se realizează structurarea internă a conținutului creat prin/de limbaj. Această intuiție a temporalității ține în mod exclusiv de funcția specifică a verbelor în vorbire, iar la nivelul ei se stabilesc raporturile prezente între subunitățile constitutive ale unui conținut lingvistic. Distincția pe care o face Platon între *onomázein* şi *légein* presupune că în structurarea (conținutului) oricărui act lingvistic există două momente: (1) se numeşte ceva (= *onomázein*) şi (2) se spune ceva despre ceea ce s-a numit (= *légein*). Limbajul şi-a dezvoltat procedee pentru a distinge, în structurarea actului lingvistic, între faptele despre care se vorbeşte şi cele cu care se spune ceva despre primele. Cele două funcții deosebite de Platon sunt date împreună în structurarea oricărui conținut de vorbire, însă ele nu sunt simultane în structurarea acestuia, ci sunt cu necesitate date într-o temporalitate succesivă: *ceea ce se spune* se spune *despre ceva*, prin urmare, *onomázein* este, în mod logic, anterior lui *légein.* A **vorbi** *despre ceva*, adică a desemna – mai întâi, într-un moment inițial al actului lingvistic – realitățile despre care se vorbeşte, cu toate proprietățile lor anterioare, şi a **spune** – apoi, într-un moment următor – *ceva* despre aceste realități desemnate, dându-le noi proprietăți[10]. Această temporalitate se structurează prin verbe, verbul nefiind, în esență, altceva decât un procedeu al vorbirii, un instrument care face manifest faptul că tocmai se structurează un conținut şi nu numai se actualizează un conținut deja structurat. Nu este vorba aici, neapărat, despre distincția dintre substantive şi verbe, ci este vorba, pur şi simplu, de faptul că limbajul structurează diferit ceea ce este organizat şi înțeles ca fiind anterior actului lingvistic (conținuturile care sunt înțelese ca anterioare actului lingvistic) de conținutul (conținuturile) care se obțin(e) prin intermediul actului lingvistic. Verbul, pe de o parte, şi substantivul, adjectivul, adverbul, pe de altă parte, sunt numai instrumente ale acestor funcții, realizatori ai acestei structurări diferite; ar putea exista, probabil, limbi în care această structurare să se

[10] Un alt mod de a vedea lucrurile ar fi să spunem că limbajul şi-a dezvoltat procedee pentru a structura în mod diferit conținuturile care organizează proprietățile interne (deja prezente) şi cele externe (tocmai atribuite) (ale) realităților desemnate. Nu este vorba, evident, de proprietăți interne sau externe în sens logic, ci de proprietăți *organizate lingvistic* în acest fel, ceea ce înseamnă, pur şi simplu, a organiza în mod diferit proprietățile considerate ca fiind prezente într-un obiect înainte de actul lingvistic şi cele atribuite prin acesta (sau în urma acestuia).

BDD-A30819 © 2019 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:59:27 UTC)

facă în vreun alt mod, nu prin substantive etc. şi verbe[11], dar fără această diferenţă de structurare între ceea ce este anterior actului lingvistic şi ceea ce este dat în urma acestuia, vorbirea nu ar avea sens.

Avem deci descrise aici două funcţii ale limbajului: una care stabileşte identitatea obiectelor sale (le identifică, indicându-le) (*ónoma*, *onomázein*) şi alta care dizolvă, suspendă această identitate (*rhema*, *légein*), reinstituind-o ca pe un conţinut nou, ca pe un fapt de limbă nou (*lógos*, *deloun*).

În limbajul ca vorbire există două funcţii: una prin care se numeşte (se actualizează, se aduce în vorbire etc.) un conţinut structurat anterior, şi alta prin care, pornind de la acesta, se structurează un conţinut nou.

Structurarea unui conţinut lingvistic este întotdeauna o chestiune de *ónoma* + *rhema*, dar o structură [*ónoma* + *rhema*] poate fi rezultatul unui *deloun* = *onomázein* + *légein* prezent, dat în „actualitatea" actului lingvistic, sau al unuia anterior, dat în trecutul acestuia (şi organizat – deja – ca *semaínein*). La nivelul acestei temporalităţi, în timpul structurării conţinutului dat în actul lingvistic, se organizează, ca fapt de creaţie de conţinut, două tipuri de raporturi între *ónoma* şi *rhema*: unul dat în prezent, care se face, şi altul dat în trecut, stabilit.

Conţinuturile structurate cu verb au *onomázein* + *légein* în prezentul actului lingvistic, cele structurate cu adjectiv au *onomázein* + *légein* în trecutul acestuia.

În actul de vorbire prezent, un conţinut construit cu verb va funcţiona ca *onomázein* + *légein* („*calul este verde*"), în vreme ce un conţinut construit cu adjectiv (sau fără verb) va funcţiona ca rezultat dintr-un *onomázein* + *légein* anterior, fiind, aici, structurat nu la nivelul sumei acestor două funcţii, ci la nivelul uneia singure dintre ele: ori *onomázein* („*calul verde* aleargă"), ori *légein* („ceea ce se vede este *calul verde*").

ABREVIERI BIBLIOGRAFICE

Aristotel 1997 = Aristotel, *Organon*. Traducere, studiu introductiv, introducere şi note de Mircea Florian, vol. I, Bucureşti, Editura IRI, 1997.

Bally 1950 = Charles Bally, *Linguistique générale et linguistique française*, Berne, A. Francke, 1950.

Coşeriu 1997 = Eugeniu Coşeriu, *Sincronie, diacronie şi istorie. Problema schimbării lingvistice*. Traducere de Nicolae Saramandu, Bucureşti, Editura Enciclopedică, 1997.

Coşeriu 1966/1977 = Eugenio Coseriu, *El lenguaje y la comprensión de la existencia del hombre actual*, în idem, *El hombre y su lenguaje. Estudios de teoría y metodología lingüística*, Madrid, Gredos, 1977, p. 34–64.

[11] În japoneză, de exemplu, sunt predicative nu numai verbele, ci şi adjectivele, distincţia dintre ele fiind că, în timp ce verbele prezintă acţiunile desemnate ca neatribuite unor obiecte, ca pe ceva de sine stătător, care ***se întâmplă*** *în legătură cu* un obiect sau *cu privire la* el – relaţia *onoma* ← *rhema* dintre substantive şi verbe este, după toate aparenţele, inversată –, adjectivul poate atribui designatul său unui obiect, funcţionând similar predicatului nominal din limbile indoeuropene. Diferenţa este că predicatul nominal este, în limbile indoeuropene, o *categorie sintactică*, în timp ce adjectivele predicative sunt, în japoneză, *categorie verbală*.

BDD-A30819 © 2019 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:59:27 UTC)

Coşeriu 1972 = Eugenio Coseriu, *Sobre las categorías verbales (“partes de la oración’)*, în „Revista de lingüística aplicada”, 1972, nr. 10, p. 7–25.
Coşeriu 1988/2009 = Eugeniu Coşeriu, *Tempo e linguaggio*, în „Jacques e i suoi quaderni”, XI, 1988, p. 203–230; versiunea românească: *Timp şi limbaj*, în idem, *Omul şi limbajul său. Studii de filozofie a limbajului, teorie a limbii şi lingvistică generală*. Antologie, argument, note, bibliografie şi indici de Dorel Fînaru, Iaşi, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2009, p. 333–354.
Coşeriu 1994–1995 = Eugenio Coseriu, *Principii de sintaxă funcțională.* Traducere de E. Tămâianu, în „Dacoromania”, serie nouă, I, 1994–1995, nr. 1–2, p. 29–68.
Coşeriu 1994 = Eugeniu Coşeriu, *Prelegeri şi conferințe (1992–1993)*. Supliment la „Anuar de lingvistică şi istorie literară”, XXXIII, 1993–1994, Iaşi, 1994.
Draşoveanu 1997 = D. D. Draşoveanu, *Teze şi antiteze în sintaxa limbii române*, Cluj-Napoca, Editura Clusium, 1997.
Heidegger 1997 = Martin Heidegger, *Plato’s Sophist*. Traducere de Richard Rojcewicz şi André Schuwer, Bloomington, Indiana University Press, 1997.
Iordan 1954 = Iorgu Iordan, *Limba română contemporană. Manual pentru instituțiile de învățământ superior*, Bucureşti, Editura Ministerului Învățământului, 1954.
Platon 1989 = Platon, *Sofistul.* Traducere, lămuriri preliminare şi note de Constantin Noica, în idem, *Opere*, vol. VI. Ediție îngrijită de Constantin Noica şi Petru Creția, Bucureşti, Editura Ştiințifică şi Enciclopedică, 1989, p. 307–390.

SOME REMARKS ON THE LINGUISTIC FUNCTION OF VERBS
(Abstract)

In the present paper I attempt to identify the status of the verb as a part of speech, as opposed to the other parts of speech, by investigating verbs from multiple points of view (as lexical, categorial and grammatical facts, as conveyors of time and/or predicativity). The main function of the verb, *predicativity*, is (regarded by most linguists as) a grammatical function *par excellence*, specific to language (= *langue*). As such, it cannot describe the functioning of the verb – as a part of speech – on the level of language understood as *langage* in E. Coseriu’s acceptation of the term. Therefore, I have searched for a semantic function that could correspond to predicativity as a syntactic function. At the conclusion of this research the respective function has been identified as *deloun*, as described in Plato’s *Sophist*, a function which I regard as generating the role of verbs in language.

Cuvinte-cheie: *verb*, *adjectiv*, *parte de vorbire*, *semaínein*, *deloun*, *temporalitate*.
Keywords: *verb*, *adjective*, *part of speech*, *semaínein*, *deloun*, *temporality.*

Institutul de Lingvistică şi Istorie Literară
„Sextil Puşcariu” al Academiei Române
Cluj-Napoca, str. E. Racoviță, 21
mirceaminica@gmail.com

BDD-A30819 © 2019 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:59:27 UTC)